

ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 6 АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ТА РОЗВИТКУ

ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Освітньо-професійна програма:	СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ІСТОРІЯ ТА ПРАВознавство)
Рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
Спеціальність:	014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань:	01 Освіта / Педагогіка

Рівне – 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні питання правової системи та розвитку громадянського суспільства» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Середня освіта (Історія та правознавство)» зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Розробник: кандидат юридичних наук, доцент Дума Володимир Васильович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін

Протокол № 1 від «27» 08 2024 року

Завідувач кафедри (Тимків О.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Середня освіта (Історія та правознавство)» зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Гарант освітньої програми (Лопатська Н.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 1 від «27» 08 2024 року

Голова (Мишчук В.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Дума В.В., 2024 рік

© Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», 2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо- професійна програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Обов'язковий освітній компонент	
		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3	спеціальність 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120	Освітньо-професійна програма: «Середня освіта (Історія та правознавство)»	1-й	1-й
		Лекції	
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	30 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	6 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		80 год.	104 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є: формування у здобувачів вищої освіти розгорнутого уявлення про: концептуальні засади правової системи; поділ системи права України на галузі, залежно від предмета і методу правового регулювання; основні тенденції *організації* та розвитку громадянського суспільства України.

Основними завданнями дисципліни є: формування у здобувачів вищої освіти спеціалізованих і концептуальних знань щодо розуміння поняття та структури правової системи, її типологічні особливості у світі та Україні; засвоєння знань щодо суті, принципів, критеріїв розмежування основних галузей права; розуміння понять, ознак, інститутів громадянського суспільства, особливостей організації громадянського суспільства України.

Результатом навчання за дисципліною є набуття здобувачами вищої освіти відповідно до освітньо-професійної програми таких **компетентностей ЗК (загальні компетентності):**

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ФК (фахові компетентності):

ФК1. Здатність до поглиблення знань і розуміння предметної області та професійної діяльності.

ФК7. Знати закони наукового, соціального і професійного мислення, володіння комплексним, інтеграційним, історичним, динамічним, ситуаційним, системним підходами до наукового аналізу, здатність практично послуговуватись методами історичного дослідження.

ФК12. Виявляти знання та розуміння наукових основ певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах та вміння моделювати їх у зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання.

ФК14. Здатність розуміти і оцінювати правові явища, процеси, аналізувати різноманітні життєві ситуації відповідно до дій правових норм та роль держави й права в житті людини і суспільства.

ФК16. Здатність розуміти і оцінювати суть та зміст основних правових інститутів, норм фундаментальних галузей права, питання становлення громадянського суспільства і правової держави в аспекті забезпечення конституційних прав людини і громадянина.

Опанувавши дисципліну «Актуальні питання правової системи та розвитку громадянського суспільства» здобувачі вищої освіти повинні володіти такими **програмними результатами навчання:**

РН14. Аналізувати правові та інституціональні виміри співробітництва України та ЄС, виявляти перспективи та наслідки сучасних інтеграційних процесів і місця в них України.

РН16. Здатність до соціальної взаємодії, займати активну громадянську позицію та робити усвідомлений вибір в умовах сучасного політичного плюралізму.

РН19. Визначати контекст правових явищ і процесів, *аналізувати* різноманітні підходи до державотворення; праворозуміння та бачення проблеми теорії держави і права.

РН21. Демонструвати знання і розуміння щодо визначення основних сучасних правових теорій, доктрин, цінностей та принципів функціонування правової системи, правових норм, принципів, норм фундаментальних галузей права; *розуміти* і *реалізувати* свої права і обов'язки як члена суспільства, *усвідомлювати* цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теорія і практика вчення про правову систему. Джерела права в основних правових системах сучасності.

Тема 1. Правова система: поняття і структура.

Поняття «система права» і «правова система». Складові системи права: правові норми, інститути права, галузі права, правові спільності. Поняття джерела права. Класифікація джерел права за різними критеріями. Матеріальні, соціальні та інші джерела права. Поняття та зміст форми права. Класифікація форм права. Загальне та особливе форм і джерел права.

Література: Основна [1-6, 10, 12], допоміжна [20, 21, 22].

Тема 2. Класифікація правових систем сучасності .

Національні правові системи. Критерії класифікації правових систем. Різні підходи до класифікації правових систем. Види критеріїв класифікації національних правових систем. Форми (джерела) права як критерій класифікації правових систем. Правова сім'я. Види правових сімей. Основні та «периферійні» правові системи. Відносний характер класифікації національних правових систем. Зближення та уніфікація національних правових систем. Юридичні засоби уніфікації різних правових систем.

Література: Основна [3, 12, 13], допоміжна [21, 22, 25].

Тема 3. Правовий звичай. Значення правового звичаю в основних правових системах.

Звичай як джерело права. Місце правового звичаю серед інших джерел романо-германського права. Шляхи легітимації звичаю державою. Звичаї на додаток до закону, замість закону, всупереч закону. Роль звичаю у сучасному англосаксонському праві. Ознаки правового звичаю (за В. Блекстоном). Види правових звичаїв. Звичай у сучасному мусульманському праві. Регулятивна роль традицій.

Література: Основна [1-13, 16], допоміжна [21-26].

Тема 4. Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві.

Поняття правової доктрини. Її місце в системі джерел романо-германського права. Роль глосаторів та коментаторів у рецепції римського права. Вплив доктрини на законотворчість та правозастосування. Значення доктрини в англосаксонській правовій сім'ї. Роль праць визначних вчених-правознавців у розвитку загального права. Види правових доктрин в англосаксонському праві. Роль правової доктрини в мусульманському праві.

Література: Основна [7, 9, 14, 15], допоміжна [19, 21, 22].

Тема 5. Типологічні особливості правової системи України.

Основні риси постсоціалістичних правових систем. Перехідний характер правової системи сучасної України. Особливості нормативно-правових актів. Процес зближення правової системи України з романо-германською правовою сім'єю.

Література: Основна [6, 7, 9, 15], допоміжна [21, 22].

Змістовий модуль 2. Загальна характеристика окремих галузей права.

Тема 6. Предмет і метод правового регулювання як критерії розмежування галузей права.

Поняття та види інститутів права. Міжгалузеві інститути права. Поділ права на приватне і публічне. Специфіка матеріального і процесуального права. Національне, міжнародне і інтегративне право. Співвідношення між нормами міжнародного та національного права, інтегративного та національного права.

Література: Основна [6, 7, 9, 15], допоміжна [21, 22, 26].

Тема 7. Основи конституційного права України.

Конституційне право як галузь права. Конституційні правовідносини. Правовий статус і повноваження Верховної Ради України. Правовий статус і повноваження Президента України. Правовий статус і повноваження Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та місцевих органів виконавчої влади.

Література: Основна [6, 7, 11], допоміжна [23, 24, 25].

Тема 8. Основи цивільного та сімейного права України.

Цивільне право: загальна характеристика та особливості цивільного права України. Цивільні правовідносини, їх класифікація. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичних осіб. Юридичні особи як суб'єкти цивільного права. Право власності: поняття, зміст, форми. Цивільно-правова відповідальність. Сімейне право як галузь права, особливості регулювання шлюбно-сімейних відносин.

Література: Основна [1-5, 12], допоміжна [17, 22-24].

Тема 9. Основи трудового права України.

Трудове право як галузь права. Суб'єкти трудових правовідносин. Загальна характеристика КЗпП. Робочий час і час відпочинку. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність учасників трудових правовідносин.

Література: Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].

Тема 10. Основи адміністративного та кримінального права України. Основи екологічного, земельного та аграрного права України.

Поняття адміністративного права як галузі права. Адміністративно-правові відносини. Державне управління. Адміністративне правопорушення та порядок притягнення до адміністративної відповідальності. Кримінальне право як галузь права, особливості. Покарання: поняття та види. Загальна характеристика та особливості екологічного, земельного та аграрного права України. Право природокористування. Загальне і спеціальне користування ресурсами. Суб'єкти права користування природними ресурсами. Система аграрного права і його співвідношення з іншими галузями права. Поняття і класифікація суб'єктів аграрних правовідносин, зміст та класифікація. Земельне право як комплексна галузь права. Земельні відносини. Об'єкти земельних відносин. Землі України за цільовим призначенням. Право власності на землю. Права та обов'язки власників земельних ділянок. Право земельного сервітуту. Підстави для припинення права власності на земельну ділянку.

Література: Основна [1-15,39], допоміжна [18, 23-25].

Змістовий модуль 3. Держава і громадянське суспільство. Громадянське суспільство України.

Тема 11. Громадянське суспільство: сутність та функції.

Формування концепції громадянського суспільства. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Інститути громадянського суспільства. Історичні моделі громадянського суспільства. Аналітичні та національні моделі громадянських суспільств. Становлення громадянського суспільства в Україні.

Література: Основна [1-15,38], допоміжна [18, 23-25].

Тема 12. Конституційно-правове закріплення основ громадянського суспільства та його розвитку.

Формування правових основ інституалізації громадянського суспільства. Громадянське суспільство у концепції Конституції України, схваленої Верховною Радою УРСР 19.06.1991. Громадянське суспільство у проектах Конституції України (1992-1996 рр.). Правові основи створення і розвитку громадянського суспільства (аналіз законопроектів). Сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на період 2021-2026 рр. Громадянське суспільство в цілях сталого розвитку України на період до 2030 року.

Література: Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].

Тема 13. Організаційно-правові форми взаємодії суспільства і держави.

Держава і об'єднання громадян (асоціації, громадські організації, конгреси, рухи, спілки, фонди, тощо). Взаємодія держави і політичних партій: проблеми удосконалення. Взаємодія держави та громадських об'єднань. Релігійні організації (релігійні братства, згуродження, монастирі, управління, центри, тощо) і держава: організаційно-правова взаємодія. Взаємодія держави та релігійних організацій після надання Томосу про автокефалію Православній Церкві України: проблеми теорії та практики. Взаємодія держави і молодіжних організацій: проблеми удосконалення.

Література: Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].

Тема 14. Конституційна гарантія економічної організації громадянського суспільства.

Виключне право власності народу України на все національне багатство. Проблеми гарантій кожному громадянину користуватися природними об'єктами права власності народу України. Земля, як основне національне багатство, що перебуває під охороною держави і потребує оптимального використання. Роль громадянського суспільства в питаннях ринку та продажу землі сільськогосподарського призначення. Плюралізм та рівноправність форм власності, що визначають основні принципи господарювання.

Література: Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].

Тема 15. Завдання громадянського суспільства і держави з реалізації принципів гуманізму і соціальної справедливості.

Забезпечення права громадян на соціальний захист та його удосконалення. Організаційно-правове забезпечення права громадян на достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї. Забезпечення права громадян на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Організаційно-правове забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Література: Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].

Тема 16. Конституційно-правове закріплення гарантій вільного всебічного розвитку освіти, науки та культури українського народу. Українська мова, як консолідований засіб громадянського суспільства гарантований Конституцією України.

Забезпечення державного розвитку і гарантій вільного всебічного розвитку освіти українського народу. Державна гарантія громадянам України свободи літературної, художньої, наукової та технічної творчості. Забезпечення державного права на свободу світогляду і віросповідання. Охорона історико-культурної спадщини в Україні. Комунікативний та демографічний параметри української мови. Мовна ситуація в сучасній Україні. Законодавча база функціонування української мови. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 р. Питання удосконалення конституційно-правового регулювання функціонування української мови.

Література: Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	с	лаб	ін д	с.р		л	с	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теорія і практика вчення про правову систему. Джерела права в основних правових системах сучасності.												
<i>Тема 1. Правова система: поняття і структура.</i>	7	2	-	-	-	5	6	-	-	-	-	6
<i>Тема 2. Класифікація правових систем сучасності.</i>	9	2	2	-	-	5	10	2	2	-	-	6
<i>Тема 3. Правовий звичай. Значення правового звичаю в основних правових системах.</i>	7	2	-	-	-	5	6	-	-	-	-	6
<i>Тема 4. Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві.</i>	7	2	-	-	-	5	6	-	-	-	-	6
<i>Тема 5. Типологічні особливості правової системи України.</i>	9	2	2	-	-	5	8	2	-	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1	39	10	4	-	-	25	36	4	2	-	-	30
Змістовий модуль 2. Загальна характеристика окремих галузей права.												
<i>Тема 6. Предмет і метод правового регулювання як критерії розмежування галузей права.</i>	7	2	-	-	-	5	8	2	-	-	-	6
<i>Тема 7. Основи конституційного права України.</i>	9	2	2	-	-	5	10	2	2	-	-	6
<i>Тема 8. Основи цивільного та сімейного права України.</i>	7	2	-	-	-	5	6	-	-	-	-	6
<i>Тема 9. Основи трудового права України.</i>	9	2	2	-	-	5	6	-	-	-	-	6
<i>Тема 10. Основи адміністративного та кримінального права України. Основи екологічного, земельного та аграрного права України.</i>	7	2	-	-	-	5	6	-	-	-	-	6

Разом за змістовим модулем 2	39	10	4	-	-	25	36	4	2	-	-	30
<i>Змістовий модуль 3. Держава і громадянське суспільство. Громадянське суспільство України.</i>												
<i>Тема 11. Громадянське суспільство: сутність та функції.</i>	7	2	-	-	-	5	9	2	-			7
<i>Тема 12. Конституційно-правове закріплення основ громадянського суспільства та його розвитку.</i>	7	2	-	-	-	5	7	-	-			7
<i>Тема 13. Організаційно-правові форми взаємодії суспільства і держави.</i>	7	2	-	-	-	5	7	-	-			7
<i>Тема 14. Конституційна гарантія економічної організації громадянського суспільства.</i>	7	2	-	-	-	5	7	-	-			7
<i>Тема 15. Завдання громадянського суспільства і держави з реалізації принципів гуманізму і соціальної справедливості.</i>	7	2	-	-	-	5	9	-	-			9
<i>Тема 16. Конституційно-правове закріплення гарантій вільного всебічного розвитку освіти, науки та культури українського народу. Українська мова, як консолідований засіб громадянського суспільства гарантований Конституцією України.</i>	7	-	2	-	-	5	9	-	2			7
Разом за змістовим модулем 3	42	10	2	-	-	30	48	2	2	-	-	44
Усього годин	120	30	10	-	-	80	120	10	6	-	-	104

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна)
<i>Змістовий модуль 1. Теорія і практика вчення про правову систему. Джерела права в основних правових системах сучасності.</i>		
1	<i>Тема 1. Правова система: поняття і структура.</i>	-/-
2	<i>Тема 2. Класифікація правових систем сучасності .</i>	2/2
3	<i>Тема 3. Правовий звичай. Значення правового звичаю в основних правових системах.</i>	-/-
4	<i>Тема 4. Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві.</i>	-/-
5	<i>Тема 5. Типологічні особливості правової системи України.</i>	2/-
<i>Змістовий модуль 2. Загальна характеристика окремих галузей права.</i>		
6	<i>Тема 6. Предмет і метод правового регулювання як критерії розмежування галузей права.</i>	-/-
7	<i>Тема 7. Основи конституційного права України.</i>	2/2
8	<i>Тема 8. Основи цивільного та сімейного права України.</i>	-/-
9	<i>Тема 9. Основи трудового права України.</i>	2/-
10	<i>Тема 10. Основи адміністративного та кримінального права України. Основи екологічного, земельного та аграрного права України.</i>	-/-
<i>Змістовий модуль 3. Держава і громадянське суспільство. Громадянське суспільство України.</i>		
11	<i>Тема 11. Громадянське суспільство: сутність та функції.</i>	-/-
12	<i>Тема 12. Конституційно-правове закріплення основ громадянського суспільства та його розвитку.</i>	-/-
13	<i>Тема 13. Організаційно-правові форми взаємодії суспільства і держави.</i>	-/-
14	<i>Тема 14. Конституційна гарантія економічної організації громадянського суспільства.</i>	-/-
15	<i>Тема 15. Завдання громадянського суспільства і держави з реалізації принципів гуманізму і соціальної справедливості.</i>	-/-
16	<i>Тема 16. Конституційно-правове закріплення гарантій вільного всебічного розвитку освіти, науки та культури українського народу. Українська</i>	2/2

	<i>мова, як консолідований засіб громадянського суспільства гарантований Конституцією України.</i>	
	Разом	10/6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна)
<i>Змістовий модуль 1. Теорія і практика вчення про правову систему. Джерела права в основних правових системах сучасності.</i>		
1	<i>Тема 1. Правова система: поняття і структура.</i>	5/5
2	<i>Тема 2. Класифікація правових систем сучасності.</i>	5/5
3	<i>Тема 3. Правовий звичай. Значення правового звичаю в основних правових системах.</i>	5/5
4	<i>Тема 4. Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві.</i>	5/5
5	<i>Тема 5. Типологічні особливості правової системи України.</i>	5/5
<i>Змістовий модуль 2. Загальна характеристика окремих галузей права.</i>		
6	<i>Тема 6. Предмет і метод правового регулювання як критерії розмежування галузей права.</i>	5/5
7	<i>Тема 7. Основи конституційного права України.</i>	5/5
8	<i>Тема 8. Основи цивільного та сімейного права України.</i>	5/5
9	<i>Тема 9. Основи трудового права України.</i>	5/5
10	<i>Тема 10. Основи адміністративного та кримінального права України. Основи екологічного, земельного та аграрного права України.</i>	5/5
<i>Змістовий модуль 3. Держава і громадянське суспільство. Громадянське суспільство України.</i>		
11	<i>Тема 11. Громадянське суспільство: сутність та функції.</i>	6/7
12	<i>Тема 12. Конституційно-правове закріплення основ громадянського суспільства та його розвитку.</i>	6/7
13	<i>Тема 13. Організаційно-правові форми взаємодії суспільства і держави.</i>	6/7
14	<i>Тема 14. Конституційна гарантія економічної організації громадянського суспільства.</i>	6/7

15	<i>Тема 15. Завдання громадянського суспільства і держави з реалізації принципів гуманізму і соціальної справедливості.</i>	6/9
16	<i>Тема 16. Конституційно-правове закріплення гарантій вільного всебічного розвитку освіти, науки та культури українського народу. Українська мова, як консолідований засіб громадянського суспільства гарантований Конституцією України.</i>	6/7
Разом		80/104

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для опрацювання тем дисциплін	Форми контролю	Література	Кількість балів
<i>Змістовий модуль I. Теорія і практика вчення про правову систему. Джерела права в основних правових системах сучасності.</i>				
<i>Тема 1. Правова система: поняття і структура.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	<i>Основна [1-6, 10, 12], допоміжна [20, 21, 22].</i>	3
<i>Тема 2. Класифікація правових систем сучасності.</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу. Виконання завдань практичної роботи.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	<i>Основна [3, 12, 13], допоміжна [21, 22, 25].</i>	3
<i>Тема 3. Правовий звичай. Значення правового звичаю в основних правових системах.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних визначень і термінів. Виконання завдань практичної роботи.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	<i>Основна [1-13, 16], допоміжна [21-26].</i>	3
<i>Тема 4. Правова доктрина в романо-германському, англосаксонському та мусульманському праві.</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за	<i>Основна [7, 9, 14, 15], допоміжна [19, 21, 22].</i>	3

	теоретичного матеріалу	темою.		
Тема 5. Типологічні особливості правової системи України.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна [6, 7, 9, 15], допоміжна [21, 22].	4
Змістовий модуль 2. Загальна характеристика окремих галузей права.				
Тема 6. Предмет і метод правового регулювання як критерії розмежування галузей права.	Вивчення лекційного матеріалу, конспектування тематичного матеріалу.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна [6, 7, 9, 15], допоміжна [21, 22, 26].	4
Тема 7. Основи конституційного права України.	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна [6, 7, 11], допоміжна [23, 24, 25].	4
Тема 8. Основи цивільного та сімейного права України.	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна [1-5, 12], допоміжна [17, 22-24].	4
Тема 9. Основи трудового права України.	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25, 39].	4
Тема 10. Основи адміністративного та кримінального права України. Основи екологічного, земельного та аграрного права України.	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].	4
Змістовий модуль 3. Держава і громадянське суспільство. Громадянське суспільство України.				
Тема 11. Громадянське	Конспектування тематичного	Усне та письмове	Основна [1-15], допоміжна [18,	4

<i>суспільство: сутність та функції.</i>	матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	опитування. Презентація основних положень за темою.	23-25,38].	
<i>Тема 12. Конституційно-правове закріплення основ громадянського суспільства та його розвитку.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	<i>Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].</i>	4
<i>Тема 13. Організаційно-правові форми взаємодії суспільства і держави.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	<i>Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].</i>	4
<i>Тема 14. Конституційна гарантія економічної організації громадянського суспільства.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	<i>Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].</i>	4
<i>Тема 15. Завдання громадянського суспільства і держави з реалізації принципів гуманізму і соціальної справедливості.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	<i>Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].</i>	4
<i>Тема 16. Конституційно-правове закріплення гарантій вільного всебічного розвитку освіти, науки та культури українського народу. Українська мова, як консолідований засіб громадянського суспільства гарантований Конституцією України.</i>	Конспектування тематичного матеріалу. Вивчення основних понять і термінів.	Усне та письмове опитування. Презентація основних положень за темою.	<i>Основна [1-15], допоміжна [18, 23-25].</i>	4

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання сприяють кращому засвоєнню здобувачами матеріалу з навчальної дисципліни «Актуальні питання правової системи та розвитку громадянського суспільства» та формуванню у них навичок та вмій одержувати додаткові знання.

Підготовка доповідей або презентацій як форма індивідуального завдання навчальної дисципліни передбачає дослідження основних питань програмного матеріалу.

Оцінка доповіді або презентації враховує ступінь розкриття теми, обсяг використаної літератури, змістовність викладення фактів, рівень самостійності міркувань. Важливо, щоб доповідь або презентація були виконані відповідно до теми та повністю розкривали проблему дослідження.

Перелік індивідуальних завдань

1. Підходи до структури правової системи.
2. Функції правової системи
3. Правові норми: складові системи права.
4. Інститути права.
5. Галузі права.
6. Правові спільності.
7. Класифікація джерел права за різними критеріями.
8. Форми права: поняття і зміст.
9. Класифікація форм права.
10. Національні правові системи.
11. Правова сім'я. Види правових сімей.
12. Звичай як джерело права.
13. Роль звичаю у сучасному англосаксонському праві.
14. Види правових звичаїв.
15. Звичай у сучасному мусульманському праві.
16. Правової доктрина в системі джерел романо-германського права.
17. Роль глосаторів та коментаторів у рецепції римського права.
18. Значення доктрини в англосаксонській правовій сім'ї.
19. Види правових доктрин в англосаксонському праві.
20. Роль правової доктрини в мусульманському праві.
21. Правова системи України: зміст та особливості.
22. Поняття та види інститутів права.
23. Приватне право.
24. Публічне право.
25. Національне, міжнародне і інтегративне право.
26. Конституційне право як галузь права.
27. Конституційні правовідносини.
28. Правовий статус і повноваження Верховної Ради України.
29. Правовий статус і повноваження Президента України.
30. Правовий статус і повноваження Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та місцевих органів виконавчої влади.
31. Цивільне право: загальна характеристика та особливості цивільного права України.
32. Цивільні правовідносини, їх класифікація.
33. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичних осіб.
34. Юридичні особи як суб'єкти цивільного права.
35. Право власності: поняття, зміст, форми.
36. Цивільно-правова відповідальність.

37. Особливості регулювання шлюбно-сімейних відносин.
38. Трудове право як галузь права.
39. Суб'єкти трудових правовідносин.
40. Загальна характеристика КЗпП.
41. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність учасників трудових правовідносин.
42. Поняття адміністративного права як галузі права.
43. Кримінальне право як галузь права, особливості.
44. Покарання: поняття та види.
45. Особливості екологічного права України.
46. Особливості земельного права України
47. Особливості аграрного права України.
48. Право природокористування. Суб'єкти права користування природними ресурсами.
49. Система аграрного права і його співвідношення з іншими галузями права.
50. Поняття і класифікація суб'єктів аграрних правовідносин, зміст та класифікація.
51. Земельне право як комплексна галузь права.
52. Земельні відносини. Об'єкти земельних відносин. Землі України за цільовим призначенням.
53. Право земельного сервітуту.
54. Формування концепції громадянського суспільства.
55. Громадянське суспільство: поняття та ознаки.
56. Інститути громадянського суспільства.
57. Історичні моделі громадянського суспільства.
58. Аналітичні та національні моделі громадянських суспільств.
59. Становлення громадянського суспільства в Україні.
60. Громадянське суспільство у концепції Конституції України, схваленої Верховною Радою УРСР 19.06.1991.
61. Громадянське суспільство у проектах Конституції України (1992-1996 рр.).
62. Правові основи створення і розвитку громадянського суспільства (аналіз законопроектів). Сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на період 2021-2026 рр.
63. Громадянське суспільство в цілях сталого розвитку України на період до 2030 року.
64. Держава і об'єднання громадян (асоціації, громадські організації, конгреси, рухи, спілки, фонди, тощо).
65. Взаємодія держави і політичних партій: проблеми удосконалення.
66. Взаємодія держави та громадських об'єднань.
67. Релігійні організації (релігійні братства, згромадження, монастирі, управління, центри, тощо) і держава: організаційно-правова взаємодія.
68. Взаємодія держави та релігійних організацій після надання Томосу про автокефалію Православній Церкві України: проблеми теорії та практики.
69. Плюралізм та рівноправність форм власності, що визначають основні принципи господарювання.
70. Забезпечення права громадян на соціальний захист та його удосконалення.
71. Організаційно-правове забезпечення права громадян на достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї.
72. Забезпечення права громадян на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.
73. Організаційно-правове забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права

шкоди.

74. Забезпечення державного розвитку і гарантій вільного всебічного розвитку освіти українського народу.
75. Державна гарантія громадянам України свободи літературної, художньої, наукової та технічної творчості.
76. Забезпечення державного права на свободу світогляду і віросповідання.
77. Охорона історико-культурної спадщини в Україні.
78. Мовна ситуація в сучасній Україні. Законодавча база функціонування української мови.
79. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 р. Питання удосконалення конституційно-правового регулювання функціонування української мови.
80. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів.
81. Діалектика відносин держави та інститутів громадянського суспільства в Україні.
82. Сучасний стан громадянського суспільства в Україні: можливості та загрози.

8. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни «Актуальні питання правової системи та розвитку громадянського суспільства» застосовуються такі методи навчання:

- словесні методи навчання, пояснювально-ілюстративний метод, із використанням мультимедійних презентацій під час викладу лекційного матеріалу;
- бесіда з елементами дискусії, ситуативний підхід, бесіда за «круглим столом», «питання-відповідь»;
- проблемно-пошуковий та евристичний (диспут) методи навчання;
- дослідницький метод під час виконання самостійної роботи;
- практичні методи навчання: вправи, задачі, кейси, есе тощо;
- наочні методи навчання: демонстрація, ілюстрація, презентація, навчальні фільми, використання Jamboard, відеолекції.

9. Методи контролю

При вивченні студентами курсу «Актуальні питання правової системи та розвитку громадянського суспільства» застосовуються такі методи контролю:

- поточне (усне) опитування, дискусійне обговорення проблем на практичних заняттях;
- поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів, експрес-контролю тощо, перевірки результатів виконання різноманітних індивідуальних завдань тощо;
- контроль самостійної роботи, представлення презентацій;
- індивідуальне та фронтальне опитування;
- поточне тестування;
- аналіз та оцінювання результатів навчання;
- тестовий підсумковий контроль.

10. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти

1. Поняття «система права» і «правова система».
2. Складові системи права: правові норми, інститути права, галузі права, правові спільності.

3. Поняття джерела права. Класифікація джерел права за різними критеріями. Матеріальні, соціальні та інші джерела права.
4. Поняття та зміст форми права. Класифікація форм права.
5. Національні правові системи.
6. Критерії класифікації правових систем.
7. Форми (джерела) права як критерій класифікації правових систем.
8. Правова сім'я. Види правових сімей.
9. Звичай як джерело права.
10. Роль звичаю у сучасному англосаксонському праві.
11. Види правових звичаїв.
12. Звичай у сучасному мусульманському праві.
13. Поняття правової доктрини. Її місце в системі джерел романо-германського права.
14. Роль глосаторів та коментаторів у рецепції римського права.
15. Вплив доктрини на законотворчість та правозастосування.
16. Значення доктрини в англосаксонській правовій сім'ї.
17. Види правових доктрин в англосаксонському праві.
18. Роль правової доктрини в мусульманському праві.
19. Правова системи України і процес її зближення з романо-германською правовою сім'єю.
20. Поняття та види інститутів права.
21. Міжгалузеві інститути права.
22. Приватне і публічне право.
23. Національне, міжнародне і інтегративне право.
24. Конституційне право як галузь права.
25. Конституційні правовідносини.
26. Правовий статус і повноваження Верховної Ради України.
27. Правовий статус і повноваження Президента України.
28. Правовий статус і повноваження Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та місцевих органів виконавчої влади.
29. Цивільне право: загальна характеристика та особливості цивільного права України.
30. Цивільні правовідносини, їх класифікація.
31. Цивільна правоздатність та дієздатність фізичних осіб.
32. Юридичні особи як суб'єкти цивільного права.
33. Право власності: поняття, зміст, форми.
34. Цивільно-правова відповідальність.
35. Сімейне право як галузь права, особливості регулювання шлюбно-сімейних відносин.
36. Трудове право як галузь права.
37. Суб'єкти трудових правовідносин.
38. Загальна характеристика КЗпП.
39. Робочий час і час відпочинку. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність учасників трудових правовідносин.
40. Поняття адміністративного права як галузі права.
41. Адміністративно-правові відносини.
42. Державне управління.
43. Адміністративне правопорушення та порядок притягнення до адміністративної відповідальності.
44. Кримінальне право як галузь права, особливості.
45. Покарання: поняття та види.
46. Загальна характеристика та особливості екологічного, земельного та аграрного права України.
47. Право природокористування. Загальне і спеціальне користування ресурсами.
48. Суб'єкти права користування природними ресурсами.

49. Система аграрного права і його співвідношення з іншими галузями права.
50. Поняття і класифікація суб'єктів аграрних правовідносин, зміст та класифікація.
51. Земельне право як комплексна галузь права.
52. Земельні відносини. Об'єкти земельних відносин. Землі України за цільовим призначенням.
53. Право власності на землю. Права та обов'язки власників земельних ділянок.
54. Право земельного сервітуту.
55. Формування концепції громадянського суспільства.
56. Поняття та ознаки громадянського суспільства.
57. Інститути громадянського суспільства.
58. Історичні моделі громадянського суспільства.
59. Аналітичні та національні моделі громадянських суспільств.
60. Становлення громадянського суспільства в Україні.
61. Громадянське суспільство у концепції Конституції України, схваленої Верховною Радою УРСР 19.06.1991.
62. Громадянське суспільство у проектах Конституції України (1992-1996 рр.).
63. Правові основи створення і розвитку громадянського суспільства (аналіз законопроектів). Сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на період 2021-2026 рр.
64. Громадянське суспільство в цілях сталого розвитку України на період до 2030 року.
65. Держава і об'єднання громадян (асоціації, громадські організації, конгреси, рухи, спілки, фонди, тощо).
66. Взаємодія держави і політичних партій: проблеми удосконалення.
67. Взаємодія держави та громадських об'єднань.
68. Релігійні організації (релігійні братства, згромадження, монастирі, управління, центри, тощо) і держава: організаційно-правова взаємодія.
69. Взаємодія держави та релігійних організацій після надання Томосу про автокефалію Православній Церкві України: проблеми теорії та практики.
70. Взаємодія держави і молодіжних організацій: проблеми удосконалення.
71. Виключне право власності народу України на все національне багатство.
72. Роль громадянського суспільства в питаннях ринку та продажу землі сільськогосподарського призначення.
73. Плюралізм та рівноправність форм власності, що визначають основні принципи господарювання.
74. Забезпечення права громадян на соціальний захист та його удосконалення.
75. Організаційно-правове забезпечення права громадян на достатній рівень життя для себе і своєї сім'ї.
76. Забезпечення права громадян на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.
77. Організаційно-правове забезпечення права громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.
78. Забезпечення державного розвитку і гарантій вільного всебічного розвитку освіти українського народу.
79. Державна гарантія громадянам України свободи літературної, художньої, наукової та технічної творчості.
80. Забезпечення державного права на свободу світогляду і віросповідання.
81. Охорона історико-культурної спадщини в Україні.
82. Комунікативний та демографічний параметри української мови. Мовна ситуація в сучасній Україні. Законодавча база функціонування української мови.
83. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 р. Питання удосконалення конституційно-правового регулювання функціонування української мови.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Залік	Сума
Змістовий модуль № 1					Змістовий модуль № 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
3	3	3	3	4	4	4	4	4	4		
Поточне тестування та самостійна робота											
Змістовий модуль № 3											
T11	T12	T13	T14	T15	T16					40	100
4	4	4	4	4	4						

T1, T2 ... T16 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	зараховано
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	

60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	не зараховано

12. Методичне забезпечення

1. Посібники.
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа Moodle).
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа Moodle).
4. Пакети контрольних завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа Moodle).

13. Рекомендована література

Основна:

1. .Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
2. .Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389- VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Акт проголошення незалежності України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. Декларація про державний суверенітет України. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990.
4. Аляб'єва Н.В. Міжнародне приватне право: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів/ Н.В.Аляб'єва, А.І.Демченко, Л.В.Красицька, В.А.Кройтор; За ред.: С.Г. Кузьменка. Київ 2010.
5. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга друга. Верховенство права: від доктрини - до принципу: Монографія: У 3-х книгах; Книга друга. Верховенство права: від доктрини - до принципу. Київ. 2006.
6. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга перша. Верховенство права: від ідеї - до доктрини: Монографія: У 3-х книгах; Книга перша. Верховенство права: від ідеї - до доктрини. Київ. 2006.
7. Головатий С. Верховенство права. У 3-х книгах. Книга третя. Верховенство права: український досвід: Монографія: У 3-х книгах; Книга третя. Верховенство права: український досвід. Київ 2006.
8. Дахно І.І. Міжнародне приватне право: Навч. посібник для студ. юрид. вищ. навч. закладів. Київ. 2001.
9. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
10. Державно-правове регулювання в умовах трансформації суспільних відносин: Монографія/ Авт. кол.: Ю.Л. Бошицький, Н.М. Оніщенко, О.Г. Варич та ін.; За заг.

ред. Ю.Л. Бошицького; Київський університет права Національної академії наук України. Київ. 2009.

11. Дума В.В. Правозастосовча діяльність та форми її здійснення: Монографія/ В.В. Дума; МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука. Рівне 2013.
12. Загальна декларація прав людини: ООН; Міжнародний документ від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
13. Загальна теорія права : підручник / О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с. URL: <http://surl.li/czwie>
14. Загальне адміністративне право України : підручник / за заг. ред.: акад. С. Ківалова і проф. Л. Білої-Тіунової ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2023. 792 с.
15. Закон України «Про об'єднання громадян». *Відомості Верховної Ради України*. 25.08.1992. 1992 р.
16. Закон України «Про політичні партії в Україні». *Відомості Верховної Ради України*. 2001, № 23, ст.118). URL: <http://surl.li/uxhcnic>
17. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності». *Відомості Верховної Ради України*. 12.11.1999 - 1999 р. № 45. Стаття 397.
18. Кельман М. С., Стратонов В. М. Загальна теорія права: підручник. Вид. 6-те, доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 742 с.
19. Конституційне право України : підручник / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.] ; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків : Право, 2020. 592 с. URL: <http://surl.li/bynmp>
20. Конституційне право України : Підручник. 11-е видання: (присвячене 30-ій річниці заснування юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет») перероблене та доповнене. Ужгород : РІК-У, 2023. 536 с.
21. Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. К.: Ваіте, 2021. 528 с. URL: <http://surl.li/cpoewc>
22. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996.
23. Кримінальне право України (у питаннях та відповідях) : навч. посіб. / [О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов, В. П. Ємельянов та ін.] ; за заг. ред. Ю. В. Орлова ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 520 с.
24. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.
25. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: ООН; Міжнародний документ від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
26. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: ООН; Міжнародний документ від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
27. Пересада О.М. Конституційне право України : навч. посіб. в табл. та схемах. Київ : Дакор, 2020. 247 с.
28. Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 16-17 лютого 2018 року): Матеріали науково-практичної конференції/ ДВНЗ "Ужгородський нац. ун-т" ; Юрид. факультет; Центр укр.-європ. наук. співробітництва. Ужгород, 2018.
29. Правова система України: Історія, стан та перспективи: у 5 т., Т.3/ За ред.:Н.С. Кузнецової. Харків. 2008.
30. Правотворення і правотворчість в умовах воєнного стану та миробудівництва: монографія. До 75-річчя Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України / Н.М. Пархоменко, О.В. Скрипнюк, Н.М. Оніщенко та ін.: кер. авт. кол. та за ред. Н.М. Пархоменко. Київ: Парламентське видавництво, 2023. 307 с.
31. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26.01.2021 № 1135-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>

32. Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001 р. № 2235-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>
33. Семчик В.І. Право власності за Конституцією України/ НАН України; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ. 1997.
34. Цивільне право та процес : навчально-методичний посібник / Л. В. Діденко, Н. М. Денисяк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 110 с.
35. Цивільне право. Особлива частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, Е. В. Вакулович, А. С. Горбенко та ін. ; за заг. ред. Ю. М. Жорнокуя, О. Є. Кухарева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 420 с.
36. Doomen J. International Legal Norms. *Juridica International*. XIX/2012. P.107-116. URL: <http://surl.li/opspun>.
37. Дума В.В. «Норми цивільного права в контексті публічного адміністрування» / Актуальні проблеми правознавства періоду суспільно-політичних трансформацій в Україні: Науково-практична конференція, м. Рівне, 2019 р. – Рівне, 2019. – 141с.
38. Дума В.В. «Політико-правове значення державної влади для розвитку суспільства». Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції на тему «Правові реформи як елемент соціального реформування». – Рівне 2019. -145с.
39. Дума В.В. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України. Станом на 20 травня 2020 року / За заг. ред. Галуцька В.В. – Київ : Видавничий дім «Професіонал», 2020. – 732 с.

Додаткова:

40. Кравцова З. С. Конституційно-правові гарантії державного суверенітету України. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 1. С. 101-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpopr_2023_1_18
41. Подорожна Т. С. Право людини на мову в конституційному праві. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2023. Вип. 77(1). С. 124-130.
42. Атаманова Н. проблемні питання застосування норм права. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №2. С. 164-169.
43. Барабаш О. Соматичні права в системі прав людини: право власності на своє тіло. *Право України*. 2022. № 2. С. 108-121.
44. Батанов О. В. Феноменологія сучасного парламентаризму. Часопис Київського університету права. 2021. Том. 1. № 4. С. 35-40.
45. Бичков І.Г. Щодо місця конституційного Суду України в механізмі стримувань і противаг. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. №3. С. 224-229.
46. Вовк П. правова держава: вітчизняні наукові підходи до змісту поняття. *Юридичний вісник*. 2020. №1. С.19-23.
47. Гультай М. М., Калиновський Б. В. Тенденції розвитку конституційноправового регулювання проведення місцевих референдумів в Україні. Часопис Київського університету права. 2022. № 1. С. 43-47.
48. Зелена І. Поняття інституту юридичної відповідальності у приватному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №1. С. 176-181.
49. Кононенко Ю.С. Джолос С.В. Демократія: критичний погляд. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. №81. Т. 1. С. 32-39.
50. Лазарєв В.В. концепція розуміння сутності категорії «зловживання правом». *Право і безпека*. 2023. №1(88). С. 179-189.
51. Лазарєв В.В. Тлумачення юридичної термінології Конституційним Судом України. *Право і безпека*. 2020. №79(4). С. 116-121.
52. Соколова І.О. Правова природа політичних режимів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №6. С. 47-49.

53. Федіна Н. В. Дотримання принципу верховенства права, як важливої складової захисту прав людини, при застосуванні правових норм органами державної влади. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 2. С. 58- 62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anpopr_2023_2_11
54. Щербак Н.В. Міжнародні стандарти з питань гендерної рівності та її упровадження в Україні (в умовах реформування державного управління). *Право та державне управління*. 2020. №4. С. 253-265.

14. Інформаційні ресурси

55. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm>
56. Наукова бібліотека ім. М.Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка www.library.univ.kiev.ua
57. Наукова бібліотека Національного університету “Києво-Могилянська академія” <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>
58. Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>
59. Національна бібліотека Франції <http://www.bnf.fr/>
60. Національна Парламентська бібліотека України <http://www.nplu.kiev.ua/>
61. Німецькі бібліотеки <http://www.ddb.de/>
62. Українська правнича фундація <http://www.ulf.com.ua/>
63. Центр європейського і порівняльного права <http://www.eclc.gov.ua/>
64. Центр розвитку українського законодавства <http://www.ulde.kiev.ua/news.php>
65. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету <http://www.law.yale.edu/library/>